

Publication of Association Esprit, Société et Rencontre
Strasbourg/France

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

Volume 5 Issue 8, p. 907-915, December 2012

**ORHUN ABİDELERİ İLE GENÇLİĞE HİTABE'NİN
SUNDUKLARI MESAJLAR AÇISINDAN MUKAYESESİ
ÜZERİNE BİR İNCELEME**

*A RESEARCH ON COMPARISON BETWEEN MESSAGES OF
ORKHON INSCRIPTIONS AND ADDRESS TO YOUTH*

Dr. Salih ORHAN

MEB, Ilıca Yavuz Selim AÖL Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Mehmet GEDİK

MEB, Alparslan İÖO Türkçe Öğretmeni

Dr. Mesut BULUT

*MEB, Recep Birsin Özen Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi Türk Dili ve
Edebiyatı Öğretmeni*

Abstract

Communities' existing their presences on cultural, military and economical areas, their having a respectable position and authority all around the world ,are the leading desired issues. This is possible with children's and youth's, who are future of that nation, being aware of their own history, cultural property and their ancestors who brought these into being.

The most important role on connection between the past and the future are undoubtedly written records. Orkhon Inscriptions, the first written records of our community, forms the primary source of military and government management. One of the most significant example among these kinds of 20 th century texts, is Atatürk's "Address to youth" . These speeches are reflection of Orkhon Inscriptions in many aspects.

The aim of this research is; analysing both of these texts by comparing, in order to help to make them clear for transferring to next generations, because these two speeches have many similarities such as subject and verbalism technique. In the end many similarities are found between these two speeches. They are; requirements that Turkish people have to do so as to protect their existence and unity, events that they have to deal with against inner and outer enemies and necessity of sacrifice for the sake of independency. By basing on these information, various suggestions are offered for researchers and teachers to examine and teach the speeches.

Key Words: Orkhon Inscriptions, Atatürk's Address to Youth

Öz

Milletlerin kültürel, siyasi,askeri ve ekonomik alanlarda varlıklarını devam ettirebilmeleri, dünya üzerinde hatırı sayılır bir yer edinebilmeleri, dünyadaki dengelerde söz sahibi olabilmeleri en çok istenen konuların başında gelmektedir. Bunların sağlanabilmesi ise o milletin geleceği olan çocuklarının ve gençlerinin kendi tarihlerini ve kültürel varlıklarını ve dolayısıyla bunları vücuda getiren atalarını çok iyi ve doğru tanımaları ile mümkündür.

Geçmişin geleceğe taşınmasında en önemli rol hiç kuşku yok ki yazılı kaynaklara aittir. Milletimize ait ilk yazılı kaynaklardan olan Orhun Abideleri Türk kültürünün, folklorunun, tarihinin; devlet ve askeri yönetiminin ilk önemli kaynağını oluşturmaktadır. Bu tür edebi metinlerin 20.yüzyıla ait en önemli örneklerinden biri de Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'dir. Bu hitabeler birçok yönden Orhun Abidelerinin bir yansıması konumundadır. Bu çalışmanın amacı; konu ve anlatım tekniği gibi özellikleri ile aralarında büyük benzerlikler bulunan Orhun Abideleri ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nin anlaşılmasında ve gelecek kuşaklara en doğru ve etkili bir şekilde anlatılması sağlamak için bu iki metni karşılaştırmalı olarak incelemektir. Çalışma sonucunda metinler arasında Türk milletinin varlığını ve birliğini koruması için neler yapması gerektiği, içteki ve dıştaki düşmanlara karşı nelere dikkat etmesi, bağımsızlığına sahip çıkma hususunda her türlü fedakârlığa katlanması gerektiği gibi birçok konuda benzerlikler görülmüştür. Bütün bunlardan hareketle metinlerin incelenmesine ve öğretilmesine dair araştırmacılara ve öğretmenlere yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Orhun Abideleri, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi

Giriş

Bütün milletler tarih sahnesine çıktıkları ilk zamanlardan beri sonsuza kadar yaşamanın ve dünya üstünde güçlü bir şekilde varlıklarını devam ettirmenin isteği içinde olmuşlardır. Bunun gerçekleştirilebilmesinde şüphesiz, en önemli düstur milletin milli bir birliklik oluşturabilmesidir. Bu amaca ulaşmak için ise milletin dünyadaki diğer milletlerle özellikle de etrafındaki milletlerle diyalog halinde bulunması gerekmektedir.

Türk milleti kurduğu devletlerle dünyanın büyük bir bölümünde yüzyıllarca hükümlanmış bir millettir. Tarihin hiçbir döneminde devletsiz kalmamış Türk milleti bunu milli birlik ve beraberliğini sağlayarak devam ettiregelmiştir. Hatta bu birlik ve beraberliğin sağlanabilmesi için savaş dâhil birçok yola başvurulmuştur.

Milli birliğin sağlanmasında “milli şahsiyet”lere olan ihtiyaç ise yadsınamaz bir hakikattir. Türk milleti tarihi süreç içerisinde Kök Tigin, Bilge Kağan ve Atatürk gibi büyük devlet adamları yetiştirmiş ve devlet adamlarının yol göstericiliklerinde varlıklarına zarar verebilecek her türlü iç ve dış düşmandan haberdar olmuşlardır. Bu dahi devlet adamları sadece kendi dönemleri açısından değil kendilerinden sonraki süreç için de milletlerini uyarılmış ve nasıl davranmaları gerektiği hususunda onları bilinçlendirmek için tavsiyelerde bulunmuşlardır. Bunun sağlanabilmesi için de gelecek nesillere birer vasiyetname hüviyeti taşıyan eserler bırakmışlardır. Biz de bu eserlerden hareketle dünden bugüne verilen mesajları ve içeriklerini inceleyerek bugün de ihtiyaç duyduğumuz öğütlere dikkat çekmek istemekteyiz. Bu nedenle de öncelikle bu büyük şahsiyetlere ait eserleri tanıtarak sundukları mesajları kıyaslamaya kapı aralayalım.

Orhun Abideleri

Göktürk Kitabeleri olarak da bilinen bu eserler Türk adının geçtiği ilk eserlerdir (Ergin,2000:14). Bu yazıtlarla ilgili olarak Alyılmaz(1996), “*Köktürk yazıtları (Kök Tigin yazıtı, Bilge Kağan yazıtı, Bilge Tonyukuk yazıtı), Bumin önderliğinde Avarlar’ın hâkimiyetine son verip Büyük Türk kağanlığının temsilcisi olarak 552 yılında iş başına geçen Köktürkler’in/ Köktürk Devleti’nin II. döneminde (İLKöktürk kağanlığı zamanında) vücuda getirilmiş mezar taşlarıdır. Bu mezar taşları, mezar taşı olmalarının yanı sıra aynı zamanda Türk dilinin, Türk askeri, siyasi ve edebi tarihinin... kısacası Türk kültür ve medeniyetinin de birer köklülük, ölümsüzlük ve ebedilik sembolü olma özelliği taşırlar.*” diyerek eserlerin milli kimliğimizin oluşumunu sağlayan dil, tarih, askeri ve edebi anlamdaki temelini oluşturduğunu vurgulamaktadır.

Orhun Abideleri’nin bir diğer özelliği ise üslup açısından bir hitabet sanatı özelliği göstermesidir. Muharrem Ergin (1991), bu hakikati: “Türk hitabet sanatının erişilmez şaheseri. Hükümdarane eda ve ihtişamlı hitap tarzı. Yalın ve keskin üslubun şaşırtıcı numunesi.” şeklinde seslendirmektedir

Kitabeler Türk dili açısından büyük bir önem arz etmektedir. Zira yazı dilimizin ilk örneğini teşkil etmektedir. Bu yazı milli bir karakter taşımaktadır. “Göktürklerin kullandığı yazı da birçok bakımdan milli çizgiler taşır. Bu yazı, diğer birçok yazılar gibi, aslında bir Ön Asya yazısı olsa ve bazı yorumlara göre, daha Saka Türklerinin Ön Asya seferleri sırasında alınıp Türk iline getirilmiş bulunsa bile, zamanla ve başarıyla millileşmiştir”(Banarlı, 2001:58). Yazıtlarda kullanılan harflerin Türklerin yaşam şekilleriyle yani Türk kültürüyle

yakından bir ilişki içinde olması da bu harflerin dolayısıyla yazının milliliği açısından birer delil özelliği göstermektedir. “Bu yazıda ok-uk sesleriyle okunan, birleşik bir harfin ok şeklinde olması, kalın ya sesini veren başka bir harfin yay biçiminde yazılması, Gök-Türk yazıları üzerinde Türkçenin, Türk sanat ve zekâsının işlediğini gösterir. Aynı yazıda eb-b okunan bir harf, eski Türklerin eb=ev dedikleri çadır biçimindedir. İnce s harfi de süngü-süngü biçiminde düz ve keskin bir çizgidir” (Banarlı,2001:58). Bütün bunlar bu yazıtlarla Türklerin yaşamları dolayısıyla kültürleri arasındaki ilişkinin en doğal göstergeleridir. Üstün (2010:1385)'te, “Devlet kurmuş hatta muayyen sınıflara bölünmüş bir toplumun kabilecilik ve kavimcilikten ayrılarak Türk adı altındaki devlet kurma devrini gösteren Orhun Yazıtları, Köktürklerin kendi milli kültürlerinden ve damgalarından ortaya çıkmış bir yazı sistemi ile bengü taşlar üzerine yazılmak kaydıyla oluşturulmuştur.” ifadeleriyle yazıtlardaki yazı sisteminin milliliği üzerinde durmuştur.

Orhun Abideleri Türk milliyetçiliğinin, Türk milli kimliğinin belgesi konumundadır. Ayrıca bu yazıtlar Türk tarihi, kültürü, coğrafyası, siyasi yaşantısı, Türklerin birbirleriyle ve komşularıyla olan münasebetleri, milli birliğin sağlanması gibi birçok alanda başucu kaynağı olabilecek eserlerdir.

Esreler şu üç yazıttan oluşmaktadır:

- a- Kül Tigin Abidesi: Bilge Kağan tarafından 732 yılında diktirilmiştir. Abidenin batı cephesi Çince diğer üç cephe ise Türkçe kitabelerden oluşur. Bilge Kağanın kağan olmasında kardeşinin oynadığı rol sebebiyle kardeşine duyduğu minnet duygularını sanatkârane bir üslupla anlatmıştır.
- b- Bilge Kağan Abidesi: Bilge Kağan 734 yılında öldükten sonra 735 yılında oğlu tarafından diktirilmiştir. Burada Bilge Kağan konuşmaktadır.
- c- Tonyukuk Abidesi: Büyük Türk devlet adamı ve kumandanı Tunyukuk tarafından bizzat diktirilmiştir. Diğer abideler kadar sanatkârane bir üslubu yoktur. 720–725 yıllarında diktirilmiştir.

Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi

Türk milleti asırlarca süren Osmanlı egemenliğinin son bulmasından sonra düşmanlarının en amansız saldırılarına maruz kalmıştır. Ancak Gazi'nin önderliğinde başlatılan Milli Mücadele sonunda genç Türkiye Cumhuriyeti kurulmuş ve milletimiz karakterinin en önemli vasfı olan bağımsızlığına kavuşmuştur.” Milli Mücadele'nin kıvılcımı Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkışıyla birlikte atılmış, Amasya Tamimi ve Erzurum Kongresi'nin ardından gerçekleştirilen Sivas Kongresi'nde Yeni Türkiye'nin temelleri oluşturulmuştur” (Taşdemir, 2009:674–675).

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından Ulu Önder bu Cumhuriyet'in varlığını sonsuza kadar devam ettirebilmesi için genç Cumhuriyet'imizi Türk gençliğine emanet etmiştir. Atatürk'ün Türk Gençliğine Hitabesi, Mustafa Kemal Atatürk tarafından 20 Ekim 1927 tarihinde Nutuk'un sonunda Türk Gençliği'ne yönelik yaptığı konuşmadır. Bu konuşma baştan sona bir tavsiyeler zinciri şeklindedir. Atatürk bu tavsiyeleriyle Türk gençliğine tarihten aldığı dersle her zaman dikkatli olması ve gerek içteki gerekse dıştaki düşmanlara karşı sürekli uyanık olması gerektiğini tavsiye etmiştir.

Orhun Abideleri ile Gençliğe Hitabe'nin Kıyaslanması

Bu iki metin incelendiğinde aralarında on iki asırlık bir zaman farkı bulunmasına karşın sundukları mesajlar ve Büyük Türk Milletinin karşılaştığı veya karşılaşılabileceği problemler ve bunların sunuluşu açısından büyük benzerlikler olduğunu görmekteyiz. Her iki

metin de hitabet sanatının eşsiz örneğini teşkil etmektedir. Hitabet herhangi bir konuda karşımızdakini ikna etmek maksadıyla kullandığımız bir söz sanatıdır. “Hitâbet, gâyesi insanları iknâ etmek olan bir söz sanatıdır. Güzel sanatlar içinde yer alır. Sözü güzel söylemekten maksat, bir düşünceyi, bir anlayışı yaymak, onu dinleyicilere aşılmasıdır. Bunu sağlamak için de sözün güzel ve etkili söylenmesi şarttır”(Serarslan, 2006:559). Her iki metinde de bu yöntemin seçilmiş olması metinlerde anlatılan hususların şahsi olmaktan öte milli birer değer taşımaları ve bu nedenle bütün hitap kitlesini ilgilendiriyor olmasından kaynaklanmaktadır. Zira her iki metinde de daha ilk cümlelerde Türk milletinin adı anılmaktadır. “Tengri teg tengride bolmuş Türk Bilge Kağan bu ödke olurtum. Sabımın tüketi eşitgil./ tanrı gibi gökte olmuş Türk Bilge Kağanı, bu zamanda oturdum. Sözüümü tamamıyla işit.” (Ergin, 2001:2–3) Bu ifadeler Kül Tigin Abidesinin güney yüzünün ilk cümlesidir ve millete sözünün dinlenilmesini tavsiyeyle başlanmıştır. Gazi Mustafa Kemal Paşa da Hitabe’ye “Ey Türk gençliği” diyerek başlayarak hedef kitleyi gençliğin şahsında Türk milleti olarak belirlemiştir. Alyılmaz, (2005:81)Atatürk’ün Nutuk adlı eserindeki üsluptan bahsederken Orhun Abidelerinden faydalandığını/etkilendiğini açıklamaktadır.” Nutuk’un dil ve üslup özelliklerini bir hususa dikkat çekerek belirtmek faydalı olacaktır: Atatürk, Nutuk’u yazmadan önce Orhun yazıtlarının Necip Asım YAZIKSIZ tarafından yayımlanan metnini en ince ayrıntısına kadar okuyup inceler. Sonra Nutuk’u Orhun yazıtlarının plâni üzerine inşa eder. Bu sebeple Orhun yazıtlarının üslûbuyla Nutuk’un üslûbu arasında büyük benzerlikler ve paralellikler vardır. Bu durum, Büyük Dâhî’nin hem köklerine ne kadar bağlı olduğunu, hem de ondaki dil ve tarih şuurunun ana kaynağını göstermesi bakımından son derece önemlidir. Nutuk’un sonuç bölümünü oluşturan “Gençliğe Hitabe” ise, başlı başına Türk dilinin, Türk hitabet sanatının eşsiz eserlerinden biri olma özelliğine sahiptir.”

Her iki metnin de milletimize birer nasihat etme maksadı taşıdıklarını görmekteyiz. “Türk edebiyatının ilk yazılı kaynaklarından olan ve Orhun Kitabeleri olarak da bilinen Göktürk Yazıtları’nda Türk hükümdarının millete seslenişini, onlara bir nevi nasihat edişini görmekteyiz”(Durdu, 2008: 5).

Atatürk gençliğe seslenirken öncelikli olarak gençliğe görev ve sorumluluklarını hatırlatıyor ve gerek içteki gerekse dıştaki düşmanlara karşı sürekli uyanık olunması ve onlara adlanılmaması hususunda dikkatli olunması gerektiği üzerinde durmuştur. “Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi, Türk kültür ve düşünce hayatının temel metinlerindedir. Bu metin Türk milletini, varlığına kastededeklere karşı her an uyanık ve dikkatli olmaya davet etmektedir” Işık(2009:1627).

“Birinci vazifen Türk İstiklal ve cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir... Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler... Hatta bu iktidar sahipleri şahsi menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.” Bu ifadelerin tamamı Cumhuriyetin nasıl bir tehlike altında olduğunu anlatması açısından oldukça manidardır. Orhun abideleri de millet olarak refah ve mutluluğumuzun aynı zamanda birlik ve beraberliğimizin içte birlik oluşturulup dışa karşı uyanık kalınmasına bağlı olduğu anlatılmaktadır. Orhun Abideleri’nde de milli birliğin önemi üzerinde durulmuş ve bunun için çok çalışıldığı anlatılmıştır.” Bu kitabelerde destan devri edebiyatının nesir mimarisinde işlenmiş destan ruhu, destan üslubu vardır. Kitabelerde Kül Tigin ve Bilge Kağan adlı kahramanların yurt ve millet bütünlüğünü sağlamak için durmadan, oturmadan savaşmaları söylenir.”(Mor,2008: 518) Bu konuyu Orhun Abidelerinde şöyle takip ediyoruz: “ Tokuz Oguz begleri budunu bu sabımın edgüti eşid katıgdi

tingla:İlgerü kün togsıkka birigerü kün ortasıngaru kurıgaru kün batsıkınga yırıgaru tün ortusıngaru anda içreki budun (kop) manga körür. Bunça budun kop itdim. Ol amtı anyıg yok. İlgerü Şantung yazıka tegi süledim, taluyka kiçig tegmedim. Birigerü Tokuz Ersinke tegi süledim, Tüpütke kiçig tegmedim. Kurıgaru Yinçü ögüzkeçe Temir Kapıgka tegi süledim. Yırıgaru Yir Bayırku yiringe tegi süledim. Bunça yirke tegi yoritdim. Ötüken yışda yig idi yok ermiş. İl tutsık yir Ötüken yış ermiş. Bu yirde olurup Tabgaç budun birle tüzültüm. Altun kümüş işgiti Kutay bungsuz ança birür. Tabgaç budun sabı süçig ağısı yımşak ermiş. Süçig sabın yımşak ağın arıp irak budunug ança yagutır ermiş. Yaguru kondukda kirse anyıg bilig anda öyür ermiş.

Edgü bilge kişig edgü alp kişig yoritmaz ermiş. Bir kişi yangılsar oğuşı budunu bişükinge tegi kıdmaz ermiş. Süçig sabınga yımşak ağısınga arturup öküş Türk budun öltüg.Türk budun ösiking. / Dokuz Oğuz beyleri, milleti! Bu sözümü iyice işit, adamakıllı dinle: Doğuda gün doğusuna, güneyde gün ortasına, Batıda gün batısına, kuzeyde gece ortasına kadar, onun içindeki milleti hep bana tabidir. Bunca milleti hep düzene soktum. O şimdi kötü değildir. Türk kağanı Ötüken ormanında otursa ilde sıkıntı yoktur. Doğuda Şantung Ovasına kadar ordu sevk ettim, denize ulaşmama az kaldı. Güneyde dokuz Ersin'e kadar ordu sevk ettim. Tibete ulaşmama az kaldı. Batıda İnci nehrini geçerek Demir Kapiya kadar ordu sevk ettim. Kuzeyde Yir Bayırku yerine kadar ordu sevk ettim. Bunca yere kadar yürüttüm. Ötüken ormanından daha iyisi hiç yokmuş. İl tutacak yer Ötüken ormanı imiş. Bu yerde oturup Çin milleti ile anlaştım. Altını, gümüşü, ipeği ipekliyi sıkıntısız öylece veriyor. Çin milletinin dili tatlı, ipek kumaşı yumuşak imiş. Tatlı sözle, yumuşak ipek kumaşla aldatıp uzak milleti öylece yaklaştırmış. Yaklaştıırıp konduktan sonra kötü şeyleri o zaman düşünürmüş.

İyi bilgili insanı, iyi cesur insanı yürütmezmiş. Bir insan yanılrsa, kabilesi, milleti, akrabasına kadar barındırmazmış. Tatlı sözüne, yumuşak ipek kumaşına aldanıp çok çok, Türk milleti öldün; Türk milleti öleceksin” (Kül Tigin Abidesi/ Güney Yüzü).

Bütün bunlar Türk milletine 8. asırdan Türk kağanı bilge kağandan öğütlerdir. 8.asırda verilen öğütlerle Mustafa Kemal Atatürk'ün 20. asırda verdiği öğüt arasında bir fark yoktur. Zira Bilge Kağan, yukarıda anlatılan kısımda önce içteki birliği(Türk birliğini) sağladığından bahsederek milli birliğin her asırda en önemli gücümüz olduğunu, dağınık bir Türk dünyasının dışarıya karşı güçsüzleşeceğini ifade ederek Atatürk'ün "...memleketin dâhilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler.” ifadesini hatırlatan bir noktaya temas ettiğini göstermektedir. Ayrıca Bilge Kağan'ın Çin milletinden hareketle dile getirdiği ifadeler dıştakilerin her dediklerine kanılmadan milli menfaatlerin ön planda tutulması, düşmanlara karşı her an uyanık olunması gerektiği üzerinde durmuştur. Gazi bu hakikati ifade ederken"... dahili ve harici bedhahlar.."dan bahsetmektedir. Ulu Önder daha hitabenin girişinde kullandığı "istikbal, muhafaza, müdafaa" ifadeleriyle geleceğimizi dolayısıyla milli varlığımızı ebedileştirmenin yolunu Kurtuluş Savaşı'yla elde edilen kazanımların,ki bunun en büyüğü Türkiye Cumhuriyeti'dir, içteki ve dıştaki düşmanlara karşı korunmasıdır. Ulu önder burada dildeki dehasını da kullanarak içtekilere karşı müdafaa; dıştakilere karşı muhafaza kelimelerini kullanmıştır.

Ulu Önder en önemli hazine olarak tarif ettiği Türk istiklal ve Cumhuriyetini ele geçirmek isteyecek olanların kullanacakları yöntemlerden bahsederken "Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir." ifadesini kullanarak milletimizin tarih boyunca yaşadığı sıkıntıların sebeplerin başında ihanet ve hilenin geldiği hakikatini ifade etmektedir. Bu hakikati Bilge Kağan Abidesi'nde şöyle takip etmekteyiz: "*Begleri budunu tüzsüz üçün Tabgaç budun tebligın kürlüg üçün inili eçili kingşürtükün üçün belgi budunlíg yongşurtukın üçün Türk budun illedük ilin içginu idmiş, kaganladuk kaganın yitürü idmiş.*

Tabgaç budunka beglik urı oğlın kul boldı, işilik kız oğlın küng boldı. Türk begler Türk atın ıtı. Tabgaççı begler Tabgaç atın tutupan Tabgaç kaganka körmiş. Elig yıl işig küçüg birmiş. İlgerü kün togsıkda Bökli kaganka tegi süleyü birmiş. Kurıgaru Temir Kapıgka tegi süleyü birmiş. Tabgaç kaganka ilin törüsin alı birmiş. Türk kara kamağ budun ança timiş: İllig budun ertim, ilim amtı kanı, kimke ilig kazanur men tir ermiş. Kaganlıg budun ertim, kaganım kanı, ne kaganka işig küçüg birür men tir ermiş. Kaganlıg budun ertim, kaganı kanı, ne kaganka işig küçüg birür men tir ermiş. Ança tip Tabgaç kaganka yağı bolmuş./ Beyleri, milleti ahenksiz olduğu için Çin milleti hilekâr ve sahtekâr olduğu için, aldatıcı olduğu için, küçük kardeş ve büyük kardeşi birbirine düşürdüğü için, bey ve milleti karşılıklı çekiştirdiği için, Türk milleti il yaptığı ilini elden çıkarmış, kağan yaptığı kağanını kaybedivermiş. Çin milletine beylik erkek evladı kul oldu, hanımlık kız evladı cariyeye oldu. Türk Beyleri Türk adını bıraktı. Çinli beyler Çin adını tutup, Çin kağanına itaat etmiş. Elli yıl işi gücü vermiş. Doğuda gün doğusunda Bökli kağana kadar ordu sevk edivermiş. Batıda demir kapıya kadar ordu sevk edivermiş. Çin kağanına ilini, töresini alivermiş. Türk halk kitlesi şöyle demiş: İlli millet idim, ilim şimdi hani, kime ili kazanıyorum der imiş. Kağanlı millet idim, kağanım hani, ne kağana işi gücü veriyorum der imiş. Öyle diyip Çin kağanına düşman olmuş.”

Bütün bu olumsuz tabloya rağmen yüce Türk milleti ayağa kalkmış yetiştirdiği dahi devlet adamlarının milleti tekrar bir araya getirmesiyle eski gücüne ve dirliğine ulaşmıştır. Fakat bu çok da kolay olmamıştır. Durum çok kötü olsa da millet fakir ve zayıf düşmüş olsa da kendi bağımsızlığının şuurunda olarak yeniden birlik kazanmıştır. Bunun için bütün bir millet şartlar ne olursa olsun mücadele etmiş ve bağımsızlığına kavuşmuştur. Gazi Mustafa Kemal Atatürk yine tarihteki atalarının yaptıklarından aldığı dersle gençliğin şahsında Türk milletine şöyle seslenmektedir: “Bir gün, istiklal ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaid bir mahiyette tezahür edebilir.” Sözün söylendiği tarih açısından meseleye bakılacak olursa çok yakın tarihte bunun örnekleri mevcuttur. Zira memleketin dört tarafı düşman işgaline uğramış, içteki hainlerle işbirliği kurulmuş, memleketin ordusu dağıtılmış, ekonomik anlamda ciddi sefaletin yaşandığı halkın fakirlikle de mücadele etmek zorunda kaldığı bir dönem yaşanmaktadır. Buna rağmen Türk halkı lider olarak seçtiği Atatürk ile çıktığı bağımsızlık yolunda nesi var nesi yok ortaya koyarak ebediyen taşıdığı bağımsızlık ışığını Anadolu’da tekrar yakmıştır. Aynı durum Orhun Abidelerinde şu şekilde karşımıza çıkarılmakta ve geçmişten gelen bu ışığın kaynağına şahitlik etmemizi sağlamaktadır: “*Türk budunug atu küsi yok bolmazun tiyin kangım kaganıg ögüm katunug kötürmiş tengri il birigme tengri Türk budun atı küsi yok bomazun tiyin özümün ol tengri kagan olurtdı erinç. Neng yılsıg budunka olurmadım. İçre aşsız taşra tonsuz yabız yablak budunda üze olurtum. İnim Kül Tigin birle sözleşdimiz. Kangımız eçimiz kazanmış budun atı küsi yok bolmazun tiyin Türk budun için tün udumadım, küntüz olurmadım. İnim Kül Tigin birle iki şad birle ölü yitü kazgandım. Ança kazanıp biriki budunug ot sub kılmadım. Men özüm kagan olurtukuma yir sayu barmış budun ölü yitü yadağın yalıgın yana ketli. / Türk milletinin adı sanı yok olmasın diye, babam kağanı, annem hatunu yükseltmiş olan Tanrı, il veren Tanrı, Türk milletinin adı sanı yok olmasın diye, kendimi o Tanrı kagan oturttu tabii. Varlıklı, zengin millet üzerine oturmadım. İşte aşsız, dışta elbisesiz; düşkün, perişan milletin üzerine oturdum. Küçük kardeşim Kül Tigin ile konuştuk. Babamızın, amcamızın kazanmış olduğu milletin adı sanı yok olmasın diye, Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturmadım. Küçük kardeşim Kül Tigin ile, iki şad ile öle yite kazandım. Öyle kazanıp bütün milleti ateş, su kılmadım. Ben kendi kağan oturduğumda, her yere gitmiş olan millet öle yite, yaya olarak çıplak olarak çıkıp geldi.”* Bütün bu satırların bize anlattığı şey, durum ne olursa olsun milletimizin varlığının ve

birliğin korunması ve bağımsızlığının ebedileştirilmesi hususunda milletçe her türlü fedakârlıkta bulunmuş olmamızdır. İşte buradan alınan güç ve kuvvetle Türk milleti Kurtuluş Savaşında yeniden ayakları üstüne kalkmış ve bütün dünyaya bağımsızlık sevgisinde örnek olmuştur.

Orhun Abideleri dikkatlice incelendiğinde milletimizdeki bağımsızlık inancının ne kadar güçlü olduğu ve milletimizin bunun için neler feda ettiği daha gerçekçi bir şekilde ortaya çıkacaktır. Gazi Mustafa Kemal Paşa bu hakikati milletimizde bir karakter olarak karşımıza çıkarmaktadır.” İşte bu ahval ve şerait içinde dahi, vazifen; Türk istiklal ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!” Atatürk damar kelimesiyle Milletimizin milli benliğini anlatmak istenmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türk tarih ve edebiyatının en önemli kaynaklarından olan Orhun Abideleri ile Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nin birbiriyle çok ciddi paralellikler taşıdığı ve milletimizin istikbali açısından aynı mesajları sundukları metinlerde geçen ifadelerden hareketle ortaya konularak bu metinleri okuyan veya tahlil edenlerin bu durumu göz önünde bulundurarak metin incelemesi yapmaları için kapı aralanmıştır.

Metinlerin genel olarak birer vasiyetname özelliği taşımaktadır. Buna ilave olarak Türk milletine bağımsızlıkları açısından neler yapmaları gerektiği hususunda tavsiyelerde ve telkinlerde bulunmaktadır. Örneğin her ikisinde de içteki ve dıştaki düşmanlara karşı her zaman uyanık halde bulunulması gerektiği vurgulanarak Türk milletine yol gösterilmiştir.

Bu iki metin üslupları açısından da büyük benzerlikler göstermektedir. Özellikle her ikisi de “nutuk” türüne ait özellikler taşımaktadırlar. Çünkü metinlerde konuşmacılar(Gazi Mustafa Kemal, Bilge Kağan, Kül Tigin, Tonyukuk) halkla/gençlikle konuşma havası içinde bir diyalog kurarak anlatılmak istenenleri ifade edilmişlerdir.

Bu iki metin kıyaslandığında ortaya çıkan en önemli sonuçlardan biri de her iki metnin oluşturucuları konumundaki devlet adamlarının (Gazi Mustafa Kemal, Bilge Kağan, Kül Tigin, Tonyukuk) da devlet adamlığına ait vasıfların en mühimlerinden olan milletini iyi tanıma, diğer devletlerle olan ilişkilerini belirlemede usta olma, milletin iç dinamiklerini kontrol etme becerisine sahip olma ve tüm bu becerileri olumlu anlamda geleceğe yöneltme gibi hususlarda gösterdikleri çaba ve çizdikleri hedeflerle aynı paralellik göstermeleridir. Burada özellikle Gazi Mustafa Kemal'in geçmişimizi okumada ve takip etmede ve geçmişimizden ders almadaki yine bir liderlik vasfı olarak nitelendirebileceğimiz zamanı okumadaki üstünlüğünü ifade etmek gerekmektedir. Bunun en önemli delili yine Gençliğe Hitabe'deki şu ifadelerdir: “Ey Türk istikbalinin evladı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi, vazifen; Türk istiklal ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!” Türk milletine istiklalini korumak için gerekli bütün telkinlerde bulunduktan sonra Ulu Önder, bunun için gerekli olan güç ve iradenin damarlardaki asil kanda olduğunu söyleyerek bizi Türk tarihinin şanlı sayfalarına göndermektedir. Zira o, tarihini öğrenmenin önemini en iyi idrak edenlerdendir.

Bu çalışmadan hareketle araştırmacılara ve okuyuculara yönelik şu önerilerde bulunulabilir:

1.Orhun Abidelerinin ve Gençliğe Hitabenin milletimizin birliği, bağımsızlığı ve gücü açısından önemi her seviyedeki eğitim kurumlarında her fırsatta öğretilmeli ve dile getirilmelidir. Bu öğretim esnasında metinler arasındaki benzerlikler üzerinde özellikle durularak metinler arasındaki tarihi bağ üzerinde özellikle durulmalıdır.

2.Orhun Abideleri ve Gençliğe Hitabe gibi milletin birliği ve beraberliği açısından öğütler veren, ikazlarda bulunan yüce milletimizin diğer şahsiyetlerin de bu yöndeki eserleri ilköğretimden başlayarak tüm programlara yerleştirilmelidir.

3.Orhun Abidelerinin ve Gençliğe Hitabenin farklı yönleri de ele alınarak araştırmacılar tarafından çalışılabilir.

4.Orhun Abideleri ve Gençliğe Hitabe gibi topluma mal olmuş eserler modern öğretim yöntemleri kullanılarak öğrencilere tanıtılabilir.

KAYNAKÇA

- ALYILMAZ, Cengiz. Köktürk Yazıtları ve Köktürk Yazıtlarında Atlar. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. S.4., 1996.
- ALYILMAZ, Semra. Atatürk ve Türk Dili, , Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 13, sayfa: 80-83., 2006.
- BANARLI, Nihat Sami. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul:Milli Eğitim Basımevi, 2001.
- DURDU, Mustafa. Türk Edebiyatında Nasihat. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: 2008.
- ERGİN, Muharrem.Orhun Abideleri.İstanbul: Boğaziçi Yayınları,1991a.
- ERGİN, Muharrem.Orhun Abideleri. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 2001b.
- IŞIK, Hasan. Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi Üzerine. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:29, Temmuz 2009, Ankara.www.gefad.gazi.edu.tr/window/dosyapdf/2009/5/88.p (e.t.:13.01.2012)
- MOR, Gökmen. Türk Destanlarında, Hikâyelerinde Ve Kırgız, Uygur, Makedonya –Kosova Türkçesinde, At İle İlgili Atasözleri Üzerine Bir Araştırma. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/2 Spring Ss, 515-544, 2008.
- SERARSLAN, Halim. Türk Hitabet Sanatı. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.16, ss.559-563, 2006.
- TAŞDEMİR, S.(2009). Türk Basınında Büyük Nutkun Yansımaları. Ankara Üniversitesi Türk İnkilâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi S 44, Güz 2009, s. 673-712
- ÜSTÜN, Mehmet Cihat. Türk Asıllı Türkologların Orhun Yazıtlarını Okuma ve Yorumlamalarındaki Farklılıklar Üzerine Notlar *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/2 Spring 2010 Ss, 1392-1413.*